

Kotikielen Seuran esimiehen, apulaisprofessori Aimo Turusen avaussanat vuosikokouksessa 14. 3. 1965

Kotikielen Seuran 89:s toimintavuosi on päättymässä. Olosuhteet, joissa seura v. 1886 perustettiin, kuvastuvat toimintatavoitteista: seuran tarkoituksena on kerätä ja selvittää kaikkea, mikä voi edistää suomen kielen tuntemista ja sen käyttöä ja siten virittää ja vireillä pitää suomen kielen tutkimisen harrastusta ylioppilasnuorisossa. Jo kauan on tavoitteista ensimmäinen, keruutyön suorittaminen ja tutkimuksen välitön edistäminen, käsitetty seuran toiminnassa enemmän aatteelliseksi kuin käytännölliseksi tehtäväksi. Seuralle ei ole kos-

kaan pyritty luomaan niitä taloudellisia edellytyksiä, joilla näkyvien tulosten aikaansaamista joudutettaisiin, mutta sen etuna on ollut, että se on saanut lukea piiriinsä kaikki ne henkilöt, jotka meillä ovat vuosikymmenien kuluessa kauas tähtäävillä suunnitelmillaan, työllään ja toiminnallaan edistäneet niiden päämäärien saavuttamista, joita myös seura on pitänyt ensisijaisen tärkeinä. Jo ennestään toimi edustamillamme työaloilla kaksi voimakasta elintä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Suomalais-ugrilainen Seura. Suomalai-

sen Kirjallisuuden Seura on piirissä luonut ja kehittänyt sellaisia suomen kielen ja sen lähialojen tutkimusta edistäviä laitoksia, joiden merkitys kansalliselle tieteellemme on korvaamaton. Sen johtama keruutyö on vuomaan perustan Sanakirjasäätiölle, sen toimenä on ollut Nykysuomen sanakirjan aikaansaaminen, se on perustanut ja aikanaan ylläpitänyt kielitoimistoa, sen työalaa on ollut Vanhan kirjasuomen sanakirjahanke, sen suojissa ovat saaneet alkunsa ja kehittyneet kansanrunousarkisto ja kulttuuri- ja kirjallisuushistoriallinen käsikirjoitusarkisto, siellä toimitetaan arvokasta Suomen kirjallisuus-teosta, seuralla on suuri kirjasto, jonka merkitys jatkuvasti kasvaa, jne. Suomalais-ugrilainen Seura, toinen alamme vanhoista tieteellisistä seuroista, on keskittynyt sukukielten ja sukulaiskansojemme tutkimuksen edistämiseen ja kohonnut alallaan kansainvälistä arvovaltaa nauttavaksi keskuselimeksi.

Kotikielen Seura on perustettu alkuaan ylioppilasyhdistykseksi, mutta varsinkin sen jälkeen kun suomen kieltä opiskelevat ylioppilaat perustivat oman yhdistyksensä Siulan, seuraa tuskin muodollisesti enempää kuin asiallisestikaan voi pitää erityisenä nuorten yhdyssiteenä. Siulalla on, niin kuin seuramme vuosikokouksessa luettavasta toimintakertomuksesta taas tälläkin kertaa käy selville, muiden eri aloilla toimivien ylioppilasyhdistysten tavoin osaksi myös sellaisia tehtäviä, jotka eivät luontuisi Kotikielen Seuralle, ja siksi sen olemassaolo on paikallaan. Me Kotikielen Seuran pitkäaikaiset jäsenet kuitenkin toivomme, että nuorilla opiskelijoilla riittäisi aikaa ja harrastusta myös seuramme toimintaan.

Kotikielen Seuran alkuaikoina oli, niin kuin tiedämme, kielen vaalintatyö tärkeimmällä sijalla kokousten ohjelmassa. Oikeakielisyyksykysymyksistä keskusteltiin, ja kokouksissa läsnä olleiden murteidentuntemuksesta saattoi olla välitöntä apua ratkaisuihin pyrittäessä. Nyt jo kauan asiat ovat olleet toisin. Kielen

vaalintaa varten meillä on omat viralliset elimemme, Suomen Akatemian kielilautakunta ja kielitoimisto. Kirjakielemme esiintymät saadaan luotettavasti todetuksi Nykysuomen sanakirjasta ja sen arkistosta, ja kun murretietoja tarvitaan, Sanakirjasäätiön laajat kokoelmat tuovat vastauksen moniin kysymyksiin. Myös vanhan kirjasuomen sanavarojen poimintatyö on suoritettu miltei loppuun. Kielen huolto ja vaalintatyö voi siten perustua täsmälliseen tietoon kulloinkin esille tulevien kysymysten ratkaisemisessa. Yli kymmenen vuoden ajan on lisäksi ollut pohjoismaista yhteistyötä kansainvälisten sanasto-ongelmien selvitelyssä. Näin kehitys on vähitellen johtanut siihen, että myös ne periaatteet, joiden mukaan kielenkäyttöä ohjataan, ovat saaneet yhä vakiintuneemmat muodot. Tietoisella kielenohjauksella on perustansa tämän päivän kielenilmiöiden tutkimisessa.

Muuttunut asenne vaikuttaa mm. siihen, ettei parhaiden kielenkäyttäjien kieli, ei edes etevimpien kirjailijoiden kieli, yksinään riitä kielenkäytön normien perustaksi. Taiteellisessa ilmaisusaan kirjailijat voivat luoda uutta, jopa kehittää tyyliuuntia, mutta varsinaiset oikeakielisyyperiaatteet ja kielenkäytön normit on ratkaistava laajaa aineistoa käyttäen tutkimuksen menetelmin.

Erityisen suuri merkitys tällä vähitellen vallitsevaksi päässeellä käsitystavalla on mm. koulujemme äidinkielenopetukselle. Kasvavan polven ohjaaminen sellaiseen kielenkäyttöön, joka täyttää ajan vaatimukset, ei voi tapahtua yksinomaan vain kaunokirjallisuuden opetuksen tietä eikä edes siten, että koulukäsittelyyn otetaan nykyistä runsaammin asiaproosan näytteitä. Taitava opetus voi tosin kirjallisuuden kielen tarkastelusta saada paljonkin apua kielenkäytön ja tyyllitaidon kehittämiseen, mutta kirjallisuuden opetuksen ensisijaiset tavoitteet ovat muilla kasvatuksellisesti arvokkailla alueilla. Kielen opettamisessa on nuoria kysymys kysymykseltä, ongelma ongel-

malta ohjattava kielenilmiöiden tajua-
miseen, heille on riittävän yksityiskoh-
taisesti selvitettävä periaatteet ja siten
luotava perusta kielen omakohtaiseen
vaalintaan ja sen oikeaan, vastuulliseen
käyttämiseen. Samalla kun kielenohjaus
näin saa koulun työssä sekä oppilaiden
myöhempien opintojen että käytännön
elämän vaatimaa huolenpitoa, kirjalli-
suuden opetus voi ainakin osaksi vapau-
tua omiin keskeisiin tehtäviinsä ja en-
tistä luottavaisemmin pyrkiä tärkeisiin
tavoitteisiinsa. Hyvä kielen hallinta on
välttämätöntä jo yksin kirjallisen taiteen
tyyliarvojen ymmärtämiseksi.

Kotikielen Seuran kokouskeskustelut
eivät nykyisellään, kuten olen halunnut
sanoa, voisi yksinään johtaa uusien kie-
lennormien luomiseen edes silloin, kun

niitä pidettäisiin toivottavina, mutta
seura voi tuomalla jatkuvasti keskustelta-
vaksi kieltä käsitteleviä kysymyksiä yllä-
pitää kosketusta alan sekä käytännöllii-
seen että teoreettiseen kehitykseen, ja
sekin on arvokas tehtävä. Huomattavin
toiminnan ala seuran työssä on Virittäjän
julkaiseminen. 68 vuosikertaa suomen
kielen ja sen lähialojen tutkimuksia on
saavutus, joka asettaa myös tämänhet-
kisellemme tutkijakunnalle velvoitteita. Toi-
vomukseni onkin, että ne artikkelit ja
tutkielmat, joiden luonnollisin julkaisu-
paikka on seuramme aikakauslehti, sille
edelleenkin lähetettäisiin ja että Virittäjä
siten säilyttäisi sen keskeisen aseman,
mikä sillä alamme työssä jo perinteelli-
sesti on.